

[Poul Dam.]

gøre det ved at begrænse antallet af indkaldte værnepligtige, deriblandt indkaldes vi jo en række, som absolut ikke er værnepligtige, men som bare er indkaldte. Vi kunne måske også gøre det ved på ny at tage spørgsmålet om skattetrykkets betydning for arbejdsviljen op. Jeg tror, at kildeskatten, således som den er udformet, har fået en virkning, som vi ikke i tilstrækkelig grad havde haft øjnene åbne for. Jeg indrømmer, at jeg selv var med til at gennemføre kildeskatten, men jeg tror, det er vigtigt, at nogle stykker af os fra alle partier erkender, at vi kan blive klogere. Skattetrykket fører i øjeblikket til en begrænset vilje til at tage arbejde, som har betydning for udbuddet af arbejdskraft.

Men dernæst er spørgsmålet om arbejdsstyrken ikke alene et spørgsmål om det samlede antal personer, der er til rådighed, men også hvem de er, og hvilken uddannelse de har. Vi har en ganske betydelig mangel på uddannet arbejdskraft på en række områder. Vi har derimod noget af et overskud af underuddannet arbejdskraft eller af arbejdskraft, som er uddannet på et tidspunkt, hvor uddannelsen ikke svarede til nutidens krav. Kvinder, ufaglærte og de for længst uddannede er alle grupper, som kunne blive til langt større gavn for samfundet og kunne få langt bedre indtægter, hvis man kunne sætte udvidede uddannelsesprogrammer i gang for dem.

Dernæst synes rationaliseringen at gå for langsomt. Det hænger sammen med de for begrænsede investeringer. Men det hænger naturligvis også sammen med, at en rationalisering kun kan lykkes med nogenlunde held, hvis der er tilstrækkelige mængder af kvalificeret arbejdskraft, og hermed kommer jeg tilbage til det, jeg just omtalte. Vi har brug for en udbygning af erhvervsuddannelserne, måske på helt nye måder. Utraditionelle former kunne anvendes, mere effektive former, hvorved man sikrede, at arbejderstyrken på alle områder blev langt mere effektiv og langt mere egnet til nutidens og fremtidens krav, end den er i øjeblikket.

Der er vel også en flaskehals i den dynamik, hvormed virksomhedsnedlæggelserne foregår. Vi har en kapitalistisk samfundsorden, hvilket betyder, at det afgørende for

en beslutning om nedlæggelsen er en rent pengemæssig overvejelse; hvis pengene er tabt, anses alt for at være tabt. Det er den direkte kapitalrente, det direkte kapitaltab, som bliver afgørende for beslutningerne. Men samfundsmæssigt set er dette langt fra altid rigtigt. Samfundsmæssigt set må man vel snarere sige, at fordi pengene er tabt, er alt ikke tabt. Vi kender det fra det gode gamle klassiske eksempel med statsbanerne, som for længst skulle have været nedlagt, for de penge, man har anbragt i statsbanerne, er i hvert fald tabt.

Men vi ved, at der i en virksomhed, selv efter at pengene er tabt, er et produktionsapparat, i nogle tilfælde et forældet og udslidt produktionsapparat, som ikke er noget værd, men i andre tilfælde et produktionsapparat, som gør det muligt at fortsætte, også med den arbejderstab, der er der, på en sådan måde, at der kan opnås et væsentligt samfundsmæssigt udbytte ved en rekonstruktion.

Rekonstruktionsmulighederne er ikke mindst med den nuværende kapitalmangel alt for små, og det er vel også sådan, at hele den panik, der opstår omkring en virksomhedsnedlæggelse, kan vanskeliggøre rekonstruktionen. Jeg tror, at man i langt højere grad fra samfundets side må se på nødvendigheden af at hjælpe med rekonstruktioner, hvor der er en arbejderstab og et produktionsapparat, som muliggør en fremtidig rentabel produktion. De penge, der er tabt, er tabt, men det betyder jo ikke, at man ikke i fremtiden vil kunne få noget ud af det. Jeg tror, der er nedlagt virksomheder, hvor det samfundsmæssige tab bliver større end nødvendigt, fordi der går panik i det, og fordi man på grund af hele dynamikken, hele den kapitalistiske indstilling til tingene ikke foretager den rimelige rekonstruktion.

I slægt med dette er naturligvis den forældede beslutningsstruktur, der findes i erhvervslivet. Den hænger sammen med aktieselskabsopbygningen. Vor aktieselskabslov trænger hårdt til en fornyelse og har gjort det længe. Det ved jeg handelsministeren er enig i, men jeg ved også, at det synes at være svært at komme til vejs ende med den. Vi har åbenbart forældede organisationer — jeg gentager henvisningen til kritikken af Industrirådet. Vi har vel